

Reactie Platform Bijzondere Opsporingsdiensten inzake wetsvoorstel Vaststelling van de Wet confiscatie criminele goederen en wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten in verband met verdere versterking van de aanpak van ondermijnende criminaliteit (versterking aanpak ondermijnende criminaliteit II)

De vier Bijzondere Opsporingsdiensten onderschrijven het belang van de NCBC procedure in de strijd tegen ondermijning en daaraan gerelateerde criminaliteit. Dit is ook de reden dat we grote waarde hechten aan een goed wetsvoorstel waarin nut en noodzaak duidelijk naar voren komen en waarin kenmerkende voorbeelden voor een breed draagvlak zorgen. Vanuit dit perspectief willen we de navolgende opmerkingen en aanvullingen onder de aandacht brengen:

1. Nut en noodzaak van een NCBC-procedure in relatie tot de genoemde voorbeelden:

In de MvT is een aantal voorbeelden opgenomen ter onderbouwing van de nut en noodzaak van de totstandkoming van de wetgeving. Deze voorbeelden zouden echter ook met de bestaande instrumenten (in het bijzonder in relatie tot witwassen) tot resultaat kunnen leiden. Naar onze mening zijn er voorbeelden voor handen die de nut en noodzaak van deze wetgeving beter en sterker kunnen weergeven.

Graag zien we daarom in de MvT voorbeelden van situaties waarin bijvoorbeeld buitenlandse entiteiten vermogen of bijvoorbeeld vastgoed in Nederland aanhouden en we het vermoeden hebben dat die buitenlandse entiteit/offshore vennootschap wordt gebruikt om de herkomst van het vermogen af te schermen. Door toepassing van NCBC zal de Ultimate Beneficial Owner (UBO) die zich achter een offshore vennootschap “verschuilt”, zich moet melden om de legaliteit van het vermogen uit te leggen. Verschijnt de UBO niet dan bestaat de mogelijkheid om via NCBC het vermogen te confisceren. Vanuit het strafrecht, zonder NCBC, is in deze situatie (met de nodige internationale complicaties) alleen onderzoek op de rechtspersoon mogelijk waarbij het onzeker is of voldoende bewijs kan worden verzameld om het criminele vermogen te ontnemen.

Andere meer sprekende voorbeelden betreffen situaties waarbij zgn. ‘non-cooperative states’ betrokken zijn. Rechtshulp van dergelijke staten in strafzaken is doorgaans niet mogelijk of te verwachten. Dubieuze geldstromen die door het Nederlandse financiële systeem gaan en gemeld worden door de betreffende bank als ook cryptovaluta zijn veelal gekoppeld aan criminele activiteiten.

OM en FIOD hebben in eerdere expert-sessies in het kader van dit wetsvoorstel deze en andere voorbeelden gedeeld met de wetgever die nut en noodzaak ons inziens beter onderbouwen. Voorbeelden zijn opgenomen onder punt 16.

2. Beleid met betrekking tot de verhouding NCBC aanpak en strafrechtelijke aanpak.

In de MvT wordt ingegaan op de verhouding van de procedure NCBC met strafvervolgning, in het bijzonder in de gevallen wanneer er wel betrokkenen en/of verdachten zijn aan te wijzen. In de MvT wordt expliciet aangegeven dat het OM hiervoor ‘beleid’ moet ontwikkelen ter voorkoming van willekeur. Wij onderschrijven dit belang.

3. Artikel 2; Het begrip “goed” en in het bijzonder de confiscatie van zekerheidsrechten

In artikel 2 wordt geregeld dat een “goed” vatbaar is voor confiscatie. Het is van belang om het begrip “goed” nader te definiëren. Onder goederen vallen zaken en vermogensrechten. Een hypotheekrecht is echter een zekerheidsrecht en geen vermogensrecht. Dit is de onderliggende vordering uit geldlening wel. In NCBC casuïstiek zal het regelmatig voorkomen dat een voorwerp bezwaard is met een zekerheidsrecht. In de MvT is wel aandacht voor het geval van een hypotheekrecht gekoppeld aan een lening op een geconfisqueerd goed; de staat dient de gelduitlener te compenseren. Echter kan de situatie zich voordoen dat de hypotheeknemer niet te goeder trouw is. Beslag op dit recht is ons inziens dan niet mogelijk. De hypotheeknemer zal alsnog betaald of gecompenseerd dienen te worden. Er ontstaat hiermee een situatie waarin van overheidswege bijdragen aan het witwassen dan wel de regeling tot wellicht onbedoelde compensatie gaan leiden.

Voorstel is om voor het begrip “goed” aansluiting te zoeken bij hetgeen in 33a lid 2 Sr verbeurd verklaard kan worden.

4. Artikel 3 lid 4 en 10 lid 4

Deze twee artikelen zien toe op het achterhalen van de belanghebbenden echter in de artikelen wordt een verschillende term gebruikt voor een en dezelfde handeling nl:

Artikel 3 lid 4:

Als het openbaar ministerie reden heeft om aan te nemen dat niet alle belanghebbenden bij het goed bekend zijn, doet het de nodige naspeuringen naar degenen die als belanghebbenden zouden kunnen gelden, om deze in het verzoekschrift te kunnen vermelden.

Artikel 10 lid 4:

Het openbaar ministerie verricht de nodige inspanningen om zicht te verkrijgen op de belanghebbenden bij het goed, om deze in het verzoekschrift te kunnen vermelden.

Omwille van de eenduidigheid stellen we voor om in beide artikelen dezelfde terminologie te gebruiken: “...de nodige inspanning...”

5. Artikel 12, opheffing van het beslag op een goed op grond van NCBC

- Als de rechter het verzoek tot confiscatie afwijst dan wordt volgens het wetsvoorstel het beslag opgeheven en wordt het goed geretourneerd aan de beslagene. Niet duidelijk is of het beslag ook vervalt als er binnen de daarvoor bestemde termijn hoger beroep wordt ingesteld. Voorstel is om expliciet op te nemen dat het beslag niet vervalt indien hoger beroep wordt ingesteld.
- Opheffing van het beslag door voorzieningenrechter is mogelijk op grond van artikel 705 tweede lid Rv. Artikel 13 lid 2 bepaalt dat Artikel 705, tweede lid, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van overeenkomstige toepassing is. Concreet betekent dit dat met een zekerheidsstelling het geconfiscieerde goed teruggekregen kan worden. Om onbedoelde effecten te voorkomen zouden wij graag in de MvT een aanvulling opgenomen willen zien teneinde duidelijker de bedoeling van de wet te benadrukken en

sommige situaties uit te sluiten van teruggave. We stellen voor om dit met behulp van een voorbeeld te doen:

Er wordt beslag gelegd op een onroerende zaak die met drugsgeld is gefinancierd. Als zich vervolgens een collega-crimineel meldt met een grote som geld (ter meerdere zekerheid) om het beslag op te heffen, zullen we daaraan moeten meewerken.

Dit hoort naar onze mening echter meer bij verhaalsbeslag dan bij beslag ter wering van besmette goederen in de maatschappij. Art 705 Rv – toch meermaals genoemd in de MvT- kent meerdere opheffingsmogelijkheden van het beslag. Als dit artikel aldus door de rechter wordt geïnterpreteerd dat de NCBC vordering gelijk moet worden gesteld met een geldvordering, dan treedt hier een (wellicht) ongewenst effect op. Je zou dan met een grote som (crimineel) geld zekerheid kunnen stellen voor een goed dat we juist niet meer in de samenleving willen zien circuleren. Artikel 705 tweede lid Rv is naar onze mening bedoeld voor verhaalsituaties ('valuebased'). NCBC is echter 'objectbased' en niet 'valuebased'.

6. Artikel 13, lid 1 jo artikel 12 lid 2 letter c:

Belanghebbende kan verzoeken het goed terug te geven dan wel het beslag op te heffen. Uit de wettekst wordt niet duidelijk of het OM gehoord wordt zodat het OM kan reageren op de argumenten van de verzoeker indien het OM van mening is dat het goed niet teruggegeven dient te worden. Voorstel om deze mogelijkheid in de wet op te nemen.

7. Verweermogelijkheden belanghebbende(n) enerzijds en werklast anderzijds

Belanghebbenden hebben in deze regeling veel mogelijkheden om hun recht uit te oefenen c.q. in verweer te komen tegen een gelegd beslag en een verzoek tot confiscatie. Vanuit rechtsstatelijk oogpunt juichen wij dit toe. Dit mag echter niet ten koste gaan van een effectieve en werkbare uitvoering van deze wetgeving.

We willen hierbij dan ook aandacht vragen voor dit aspect en ervoor te waken dat er een disbalans ontstaat waarbij de rechtsmiddelen tot een onevenredige/disproportionele verzwaring voor de uitvoering leiden.

8. Bewijsrecht:

- In de MvT staat op blz. 28: 'Naarmate de link met een *specifiek strafbaar feit* minder duidelijk is, zal het voor de belanghebbende in bepaalde gevallen eenvoudiger zijn om de stelling van het OM te ontkrachten. Deze link zal minder duidelijk zijn in de gevallen waarin geen *concreet strafbaar feit* in beeld is.' Het criterium voor toepassing van NCBC is echter '*enig strafbaar feit*'. Om interpretatieproblemen te voorkomen is het goed om de terminologie in overeenstemming met elkaar te brengen.
- Het wetsvoorstel beoogt het aantal "gereedschappen" dat kan worden gebruikt in de strijd tegen criminaliteit uit te breiden. Zoals gezegd biedt het strafrecht ook reeds de nodige tools. Denk daarbij aan het "6 stappenplan" in het kader van de bestrijding van witwassen. Op bladzijde 28 van de MvT wordt als voorbeeld aangehaald dat "*Een verklaring dat het gaat om een schenking van een ver familielid uit het buitenland volstaat niet in de civiele procedure*".

Een dergelijke verklaring zou echter in het 6-stappenplan dat binnen het strafrecht in witwaszaken wel eens wordt gehanteerd ook niet volstaan. Om de nut en noodzaak van deze wet te onderstrepen zou het goed zijn om een voorbeeld te geven van de situatie waarin er wel confiscatie mogelijk zou zijn maar met het 6 stappenplan er geen voldoende bewijs in een strafrechtelijk onderzoek zou opleveren. Voor een voorbeeld verwijzen we naar bijgevoegde casus “aantreffen geld in verborgen ruimte van een auto”.

9. Artikel 15, in het bijzonder (het gebruik van) de verklaring van belanghebbende

- Op pagina 6 MvT staat de volgende passage: *“Het is van belang dat in een procedure NCBC gebruik kan worden gemaakt van de gegevens uit een strafzaak en vice versa. Dit wetsvoorstel biedt daarvoor de juridische grondslagen.”* Hoe verhoudt dit zich met artikel 15 lid 1 waarin is neergelegd dat gegevensuitwisseling wordt uitgesloten?
- Artikel 15 lid 3 bepaalt dat het eerste lid van overeenkomstige toepassing is op gegevens en inlichtingen die op bevel van de officier van justitie, als bedoeld in artikel 15, eerste lid, door de belanghebbende zijn verstrekt’. Deze regeling willen we in perspectief van art 225 Sr (valsheid in geschrift) plaatsen om de navolgende reden:

In de MvT (blz. 88) staat: ‘Om het risico dat het beginsel van nemo tenetur in het geding zou kunnen komen uit te sluiten, wordt voorgesteld te voorzien in een verbod op het gebruik van al hetgeen wat een belanghebbende in de procedure NCBC naar voren brengt met betrekking tot het goed vervolgens ook te gebruiken ten behoeve van strafvervolging, een disciplinaire maatregel, een bestuursrechtelijke sanctie of een bestuurlijke maatregel. In aanvulling hierop geldt dat een verklaring van de betrokkene voor andere punitieve doeleinden evenmin in strijd mag zijn met artikel 6 EVRM, zoals dat in de jurisprudentie van het EVRM is bepaald.

Op deze wijze is uitgesloten dat vanwege het bestraffende karakter van deze procedures strijd met het nemo tenetur-beginsel zou kunnen ontstaan. Deze bepaling gaat ervan uit dat verklaringen en overlegde bescheiden voortkomen uit een gevoelde/veronderstelde dwang al zal die dwang vooral gevoeld worden vanwege het latente verlies van het (gepretendeerde) eigendomsrecht en niet zo zeer vanwege het risico op strafvervolging. Belanghebbende moet verschoond blijven van opvolgende procedures die ook niet op de loer zouden liggen als de betrokkene niet hoefde mee te werken aan zijn eigen veroordeling.

Dit uitgangspunt onderschrijven we natuurlijk, echter dan moet de belanghebbende hetgeen hij ter zitting overlegt wel conform de werkelijkheid zijn en niet vals of vervalst. Ter illustratie een situatie:

Een belanghebbende overlegt een geschrift, bijv. een aankoopfactuur van een kostbare zeilboot, om zo het beslag te willen laten opheffen. Belanghebbende is werknemer van, stel, de Belastingdienst. Nu deze aankoop is gedaan met geld met een criminele herkomst en die bovendien niet is terug te vinden in diens aangifte IB, belooft de belanghebbende een disciplinaire maatregel bij zijn werkgever. De aankoopfactuur en alles wat daarover wordt verklaard mag echter niet worden gebruikt voor dat het disciplinaire traject. Daarmee wordt het lastig tegen de medewerker disciplinaire maatregelen te nemen.

Een ander voorbeeld is de situatie dat de belanghebbende het bedrag op de factuur vervalst om onder het bedrag van € 25.000 uit te komen. Of hij arrangeert een geantedateerde akte stil pandrecht op de zeilboot met een handlanger om een schadeclaim uit te lokken. Naar de

letter van de wet zou vervolging op basis van bijvoorbeeld art 225 Sr niet mogelijk zijn althans, de stukken mogen niet als bewijs worden gebruikt.

Dit laatste is een onwenselijke situatie met onwenselijk effect waar naar onze mening nog eens naar gekeken dient te worden.

Uiteraard is het nemo tenetur beginsel een belangrijk beginsel waar we niet aan moeten tornen. We moeten er echter voor waken dat door bepaalde (frauduleuze) handelingen er ten onrechte een beroep op het beginsel kan worden gedaan terwijl de frauduleuze handeling onbestraft kan blijven dan wel het moeilijker wordt bewijs te vergaren. Het voorstel is om de huidige formulering te nuanceren en wellicht een onderscheid te maken naar wilsafhankelijke en wilsonafhankelijke informatie waarbij de eerstgenoemde niet of onder voorwaarden in een andere procedure gebruikt kan worden. Een ander optie is om, zoals in de MvT p 40/41 wordt genoemd, een bepaling op te nemen zoals in het Verenigd Koninkrijk. Daar kunnen in een civiele confiscatieprocedure verkregen verklaringen van betrokkenen worden gebruikt in een strafrechtelijke procedure, mits deze niet onder dwang zijn afgelegd.

10. Art 17 lid 3 onder letter c

De indruk bestaat dat hiermee de Buitengewone opsporingsambtenaren (BOA's) worden uitgesloten. Is dit een gewenst gevolg?

11. Wijziging Wetboek van strafrecht

- Volgens Mvt, p. 80 wordt met gewijzigde art. 176c bij de mogelijk op te nemen maatregelen ook art. 28 lid 1 sub 5° (de uitoefening van bepaalde beroepen) genoemd. Sub 5° staat echter niet genoemd in het nieuwe artikel 176c Sr.
- Zoals de voorgestelde tekst van dit artikel 176c zich laat lezen ziet het eerste lid op een aantal misdrijven met terroristisch oogmerk. Als maatregel staat hierbij vermeld ontzetting ex art. 28 lid 1 onder 3°. Het nieuwe derde lid betreft echter dezelfde artikelen met terroristisch oogmerk daarbij is vermeld ontzetting ex art. 28 lid 1 onder 1°,2°,4°. Hiermee zouden deze 2 leden tot 1 lid kunnen worden samengevoegd met daarbij de ontzetting ex. art 28 lid 1 onder 1° t/m4°.
- Ook bij de voorgestelde wijzigingen van art 179 Sr is sub 5° van art 28 niet opgenomen. Dit in tegenstelling tot hetgeen de MvT op p.80 vermeldt.
- Idem ten aanzien van artikel 286 Sr. zie MvT p.81

12. Wijzigingen Opiumwet

- Het in artikel 13a toe te voegen nieuwe 2° lid spreekt ook van ontzetting als bedoeld in art. 28 onder 1,2°,4°. In de MvT p.85 wordt echter gesproken van ook nog toevoegen van 5°.

13. Wijziging Wet wapens en Munitie

- In het te wijzigen artikel 55a wordt ook gesproken van ontzetting als bedoeld in art. 28 onder 1,2°,4°. In de MvT p.85-86 wordt echter gesproken van ook nog toevoegen van 5°.

14. Internationale samenwerking in de NCBC procedure

De MvT schetst een beeld als zou rechtshulp bij de uitvoering van NCBC tot problemen kunnen leiden nu er geen link met het strafrecht zou zijn. Wij zijn met het Functioneel Parket/Openbaar Ministerie echter van mening dat die link er wel degelijk is gezien de eis dat het geconfiscerde vermogen geheel of grotendeels door criminele activiteiten is verkregen. Daarmee zou de weg vrij zijn om aansluiting te zoeken bij internationale regelingen die rechtshulp mogelijk maken. Daarbij willen we nog benadrukken dat we er voor willen pleiten expliciet in de wetgeving (NCBC en WvSv) op te nemen dat art 5.1.1 Sv e.v. ook van toepassing is op NCBC procedures.

Tot slot: Internationale samenwerking bij de confiscatie is onontbeerlijk, omdat criminelen hun vermogen meestal in een ander land onderbrengen. Voorafgaand aan de introductie van een NCBC-procedure is het dus van groot belang te weten wat de internationale mogelijkheden zijn en op welke wijze (1) Nederland kan meewerken aan de uitvoering van buitenlandse NCBC-verzoeken in de fase van beslaglegging en de fase van executie (*inkomende verzoek*) én (2) het buitenland een Nederlands NCBC-verzoek kan uitvoeren (*uitgaand verzoek*). Het opnemen van een bepaling waarin dit duidelijk wordt, vergroot niet alleen de slagkracht maar geeft ook duidelijkheid en waarborgen voor belanghebbenden.

15. Wetsvoorstel spoedbevrozing Financiële inlichtingen eenheid

Het voorstel ziet op het gebruik van dit middel in relatie tot de WWFT genoemde gevallen. De FIU kan een bank om aanhouding van een voorgenomen transactie verzoeken. We willen ervoor pleiten om de aanhouding van de transactie niet te beperken tot banken, maar ook te laten gelden voor andere financiële instellingen en meldingsplichtige instanties.

Daarnaast zouden we graag zien dat deze regeling ook geldt binnen de regeling van de NCBC.

16. Voorbeelden ter illustratie nut en noodzaak NCBC-wetgeving

Criminele goederen waarbij geen specifieke persoon als eigenaar (of bezitter) kan worden geïdentificeerd, criminele erfenissen, binnenlandse en buitenlandse criminelen met vermogen in Nederland en buitenland. Situaties waarin een strafrechtelijke aanpak soms tegen de nodige problemen aanloopt maar waarin de NCBC-wetgeving in de meeste gevallen mogelijkheden biedt die kunnen leiden tot confiscatie van crimineel verkregen vermogen. Hieronder zullen we een aantal voorbeelden geven van praktijksituaties waarin de NCBC-wetgeving een welkome en soms noodzakelijke aanvulling is op de bestaande rechtsmogelijkheden om crimineel vermogen af te pakken:

a. Crimineel vermogen (zaken en vermogensrechten) waar geen specifieke persoon als eigenaar (of bezitter) kan worden geïdentificeerd

- Zwevend/onverklaarbaar vermogen. Veel zaken die niet opgeëist worden (domeinen). Bijvoorbeeld op Schiphol is hier sprake van wanneer er tijdens reguliere (valuta) controles

gelden in beslag genomen worden waar geen eigenaar van bekend is en welke dus ook niet worden opgeëist.

- Er wordt een kist met geld in de tuin door nieuwe bewoners aangetroffen; ex-bewoner heeft een fors strafblad. Vinders zijn vermoedelijk te goeder trouw, de eigenaar meldt zich niet.

Geld in bagage

- Tijdens een bagagecontrole op Schiphol wordt honderdduizend euro contant geld aangetroffen in een koffer. De persoon die de koffer bij zich droeg, ontkent kennis te hebben van dit geld in zijn koffer en er zijn geen aanwijzingen dat hij/zij hier ook maar enigszins weet van had of had kunnen hebben (of deze persoon is spoorloos verdwenen).

Bitcoins:

- Bitcoins. Waar voorheen crimineel vermogen in meer traditionele objecten werd witgewassen komen we steeds vaker digitale waardemiddelen tegen (zoals virtual currency-bitcoins). Doordat het in de praktijk niet altijd lukt om een link te leggen tussen deze digitale currency en het achterliggende misdrijf, is strafvorderlijk beslag niet altijd mogelijk. NCBC zou hier verschil kunnen maken.

Bancaire transacties.

- Het is algemeen bekend dat criminelen het (internationale) bankverkeer misbruiken voor hun transacties. Banken in Nederland werken vanuit publiek-private-samenwerking steeds nauwer samen met het OM en de opsporing. Middels algoritmische toepassingen detecteren de banken geldstromen die als verdacht aan te merken zijn. De koppeling met concrete verdachten en met een concreet strafbaar feit is vaak niet (snel) te maken, terwijl het geld buitengewoon vluchtig is. Een concreet voorbeeld in dit verband is het volgende. In het najaar van 2019 publiceerde de ABN-AMRO bank in een persbericht (*Trouw 25 februari 2019*) dat zij i.s.m. de Universiteit van Amsterdam en de inspectie SZW 26 indicatoren (typologieën) hebben ontwikkeld die duiden op de aanwezigheid van het misdrijf mensenhandel. Een 'geoefend oog' – het samenspel tussen mens en algoritmische toepassingen op bulkdata- op de bank beoordeelt de girale geldstromen die naar alle waarschijnlijkheid duiden op een transactie waaraan mensenhandel ten grondslag ligt. Het resultaat was dat er 7 gevallen van vermoedelijke mensenhandel aan het licht kwamen. In een dergelijke situatie is het optuigen van een verdenking of vervolging van personen lang niet altijd opportuun. Het hoofd afdeling duurzaamheidsrisico's en mensenrechten van de bank, Van Dijk, vertelt hierover aan de journalist: "Wat het moeilijk maakt om op te sporen is dat slachtoffers zich niet melden bij de politie", zegt Van Dijk. "Ze voelen zich bedreigd. Vaak gaat het om mensen in kwetsbare groepen, die niet weten welke regels gelden. Je moet met hele kleine puzzelstukjes het totaal vinden." In een dergelijk geval zou een NCBC confiscatie als een preventief dan wel 'fast track' middel kunnen worden ingezet om kennelijk criminele geldstromen te confisceren waarmee de financiering van de achterliggende organisatie ernstig wordt verstoord.

Aantreffen geld in verborgen ruimte van een auto

- Een geldbedrag van ongeveer 300.000 euro wordt in een verborgen ruimte in een auto aangetroffen waarvan de bestuurder meteen verklaart dat hij dit voor een ander vervoert, wiens naam hij niet wenst te noemen, geen verklaring wil afleggen waar het geld vandaan

komt en waar het naartoe moet worden gebracht, en geen afstand van het geld wenst te doen (omdat hij zichzelf niet als eigenaar ziet). Meer dan eens komt er dan na maanden alsnog een persoon (uit het buitenland) die stelt eigenaar te zijn, zich melden in een klaagschriftprocedure. Bij het natrekken van die persoon valt dan vervolgens op dat hij in meerdere opsporingsonderzoeken in het buitenland naar voren is gekomen. In de huidige situatie moet de opsporingsdienst overeenkomstig het 'zes-stappenplan' in witwaszaken de alternatieve lezing van die eigenaar ("ik heb het geld geleend van een neef in de Oekraïne, en kijk, dit papiertje is de geldleenovereenkomst") volledig gaan uitlopen door middel van rechtshulpverzoeken, als het aangezochte land al meewerkt.

In de beoogde NCBC procedure moet deze claimende partij zelf genoemde neef naar voren brengen in de gerechtelijke procedure en met behulp van de autoriteiten op last van de Nederlandse rechter laten (tele-) horen in het buitenland. Dit in plaats van dat het OM is die in Oekraïne moet gaan zoeken naar de neef, als die al bestaat. Dit levert al maanden tijdswinst in de gerechtelijke procedure op, terwijl het voor de claimende partij geen onevenredige belasting is van diens belangen of inspanning. Immers, het gaat om een vermeend familielid die vrij gemakkelijk een verklaring kan afleggen tegenover de gerechtelijke autoriteiten. Tijdens een dergelijk verhoor zou kunnen worden gevraagd hoe de neef het geld heeft verkregen, hoe dat geverifieerd kan worden en hoe dit niet onaanzienlijke geldbedrag de EU is binnengekomen (niet melden van cash bedragen boven de 10.000 euro is strafbaar gesteld in de WED). Van de belanghebbende(n) die onder genoemde omstandigheden in de zaak wordt / worden betrokken mag verwacht worden dat daarbij alle klaarheid wordt gegeven die redelijkerwijs nodig is om de eigen stellingen met concreet en verifieerbaar bewijs te onderbouwen en die van de overheid in zekere mate te ontkrachten. Een partij die het object claimt moet in deze procedure concreet en voor de rechter verifieerbaar bewijs leveren van de legale bron van herkomst van het object en de onderliggende geldstroom/financiering. Het enkel aanleveren van iets als een geldleenovereenkomst volstaat dus niet, want ook de concrete geldstroom zal inzichtelijk moeten worden gemaakt (b.v. door bankafschriften). Het aanleveren van wat personalia van een zekere neef en een mogelijke verblijfplaats in het buitenland volstaat niet; de gestelde geldlener moet door de rechter daadwerkelijk in deze procedure kunnen worden gehoord, en daar moet de claimende partij voor zorgen door voldoende gegevens aan te leveren dat diegene kan worden getraceerd en door de rechter kan worden gehoord. De rechter kan zelfs bepalen dat de claimende partij, diegene maar zelf meeneemt naar een getuigenverhoor of zorgt dat diegene beschikbaar is voor televerhoor op een bepaalde datum en tijdstip, mits dit niet volstrekt onredelijk is in die bewuste kwestie.

Criminele objecten (PGP-communicatie)

- Er wordt onderzoek gedaan in de gecrypte gesprekken en chats die in de diverse onderzoeken naar gebruikers van PGP (Pretty Good Privacy)-telefoons zijn verkregen. Hierin wordt o.a. gecommuniceerd over objecten die hoogstwaarschijnlijk van misdrijf afkomstig zijn. Veel van die objecten zijn concretiseerbaar maar degenen die aan het gesprek of chat deelnemen niet. Dit geldt eveneens voor mailberichten en overige correspondentie tussen personen / criminelen die niet geïdentificeerd kunnen worden. Daardoor is een veroordeling zeer lastig en vaak onmogelijk, waardoor witwasonderzoeken niet goed van de grond komen en het object uiteindelijk los wordt gelaten. NCBC biedt hier wel mogelijkheden.

Onverklaarbaar vermogen

- Tijdens een strafrechtelijk onderzoek naar mensenhandel wordt in een kluis van een piepklein flatwoningje van een verdachte drie gouden staven en sieraden aangetroffen ter waarde van 175.000 euro. De verdachte verklaart dat deze van zijn zus uit Turkije zijn. De zus stelt dat ze deze sieraden in de afgelopen vijf jaar op verschillende momenten in Turkije heeft gekocht van haar eigen geld tegen een zacht prijsje. Volgens Belastinggegevens heeft ze geen inkomen waaruit de aanschaf van dergelijke sieraden kan worden verklaard; bovendien blijkt uit de verklaring van de verdachte dat zijn zus de vaste lasten voor de flat etc moet dragen; haar beperkte inkomen gaat daar volledig aan op.

b. Criminele erfenissen

- Beslag leggen op criminele erfenissen teneinde die in het kader van een strafrechtelijk onderzoek te ontnemen, is in beginsel mogelijk. De erfgenamen kunnen ofwel accepteren (en dan doen ze aan witwassen) of ze moeten afwijzen. Maar voor witwassen is het wel nodig dat enige wetenschap over de illegale herkomst bekend is. Daarbij is het, indien de erfgenamen te goeder trouw zijn, niet wenselijk ze in het strafrecht te betrekken. Een NCBC-procedure kan hierin uitkomst bieden.
- Iemand zonder inkomen beschikt over twee auto's, een cash geldbedrag van tienduizenden euro's en een boot, maar komt te overlijden tijdens de rechtsgang in hoger beroep; hoofdzaak (witwassen) en ontnemingszaak op basis van artikel 36e lid 3 WvSr worden dus niet onherroepelijk; familieleden worden geconfronteerd met deze nalatenschap. Via de NCBC procedure is het mogelijk de erfenis alsnog te confisceren.
- Een nalatenschap met één goed, bijvoorbeeld een zeer duur motorjacht in het buitenland, waarvan de herkomst niet verklaard kan worden uit legale bron, maar de rest van de nalatenschap kan wel verklaard worden vanuit legale bronnen. Ten aanzien van het motorjacht kan dan een NCBC-procedure worden opgestart.

Erfenis in land met NCBC wetgeving

- Een terugkerend probleem is de overleden verdachte, waarmee strafvordering eindigt. Strafvorderlijke beslagen worden waardeloos en een lange civiele procedure met een (dure!) vereffenaar van de nalatenschap vormt een eventueel vangnet. In gevallen waarin de verdachte vermogen in het buitenland aanhield, is de civiele weg lang niet altijd een optie. Een recente casus speelde zich af in Montenegro waar de overleden verdachte in privé en via zijn vennootschap onroerend goed ter waarde van 8 miljoen euro aanhield. Van de erfgenamen hoeft weinig medewerking te worden verwacht wat de zaken niet makkelijker maakt. Dit land beschikt over NCBC wetgeving. Een op die wetgeving aansluitende wetgeving hier te lande zou confiscatie van het onroerend goed daar te lande sterk vergemakkelijken.

c. Buitenlandse criminelen met vermogen in Nederland

- Buitenlandse criminelen maar soms ook (vermoedelijk) corrupte pep's (politically exposed persons) in uit andere landen stullen vaak geld in Nederland, kopen onroerend goed in Nederland of laten het geld doorstromen via Nederland. Ook loopt er veelal onverklaarbaar vermogen door het financiële systeem van Nederland(se) (banken). Ook in deze situatie lijken de huidige wettelijke middelen niet toereikend om dit geld af te pakken en is er een gerichtere aanpak door middel van NCBC-wetgeving nodig.

d. Crimineel vermogen in Nederland (en buitenland) met betrokkene woonachtig in Nederland

Criminele motorclubs

Een ander voorbeeld is de aanpak van criminele motorclubs. Het OM slaagt er veelal in om bijvoorbeeld lidmaatschap van een criminele organisatie te bewijzen. Alleen wordt met criminele organisatie dan niet de motorclub zelf bedoeld maar het samenwerkingsverband van de clubleden.

De club zelf en de (crimineel verkregen) bezittingen blijft in het strafrecht steeds buiten schot. Vandaar dat het OM nu probeert via een civiele procedure een verbod op te leggen op de club, dus gericht op personen maar niet op bijvoorbeeld het object/clubhuis.

Aan het strafrecht kleeft ook een nadeel. Binnen de cultuur werkt een veroordeling statusverhogend. Ook heeft de praktijk uitgewezen dat het conservatoir beslag/witwaswetgeving niet altijd voldoende lijkt te zijn voor deze doelgroep. 'Assets' verkregen uit criminele activiteiten worden veelal ondergebracht bij individuen zonder strafblad of bij familie. Met de huidige middelen en instrumenten is het voor de opsporing soms heel moeilijk om hier bij te kunnen. Een NCBC-procedure biedt naar verwachting wel mogelijkheden.

Aanpak medeplegers

- Aanpakken van medeplegers. Betrokkenen die aan de zijkant actief zijn bij het plegen van fraude zouden op zijn minst ook financieel/materieel geraakt moeten worden, ook al zou dit niet direct tot een veroordeling kunnen leiden. Het credo zou moeten zijn: het genoten voordeel maximaal wegnemen. Met name bij zaken die worden afgewezen omdat de witwasindicaties 'onvoldoende' worden geacht terwijl het vermogen is opgekomen bij iemand die in nauwe relatie staat tot een belangrijk lid van een criminele organisatie. Denk bijvoorbeeld aan echtgenotes van criminelen die meeprofiteren van de illegale opbrengsten.

Internationale rechtshulp

- Zaken met een grensoverschrijdend karakter. Verschillen in jurisdicties maakt het NCBC een relevante optie om in te voeren voor alle EU-lidstaten. In dit kader kan men denken aan de problematiek rondom het gebrek aan toegang voor strafrechtelijke onderzoeken (bewijsvoering, beslag, executie) in het buitenland. Denk hierbij bijvoorbeeld aan buitenlandse rekeningen in landen als Zwitserland. Het uitvoeren van rechtshulp bij vermogen in het buitenland is niet altijd mogelijk of effectief. Civielrechtelijk/bestuursrechtelijk zou het dan misschien eenvoudiger zijn om hier

toegang tot te krijgen (tenzij er in het betreffende land eerst aan een strafrechtelijk kader getoetst dient te worden).

- In een aantal praktijkcasussen hebben Nederlandse gemeenten panden van criminelen gekocht (bijv. in het postcode 1012 project Amsterdam). Met NCBC zou een (vermoedelijk) criminaliteit gerelateerd pand geconfisqueerd kunnen worden zonder dat de overheid het zelf op moet kopen.
- Criminelen bezitten naast hun criminele activiteiten een of meerdere legale bedrijven, zowel op eigen naam als op naam van anderen (kledingwinkel, horeca, kapperszaken, zalencomplex, schoonheidssalon, shisha lounge). In veel gevallen zijn deze ondernemingen bedoeld om zowel crimineel geld te investeren als om crimineel geld wit te wassen. De bedrijven die als dekmantel dienen worden veelal gevoerd door personen (weliswaar uit de eigen kring maar) zonder strafblad. Een strafrechtelijke procedure tegen deze personen is niet altijd eenvoudig als hun wetenschap van de criminele activiteiten niet kan worden bewezen. Via de NCBC-procedure zouden de panden waarin de bedrijven zijn gehuisvest gemakkelijker kunnen worden geconfisqueerd.

(Buitenlandse) Rechtspersonen als eigenaar

- Luxe penthouse, gefinancierd met crimineel geld, met als eigenaar een stichting opgericht door een katvanger die weer hangt onder een buitenlandse rechtspersoon (Zwitserland) waar een vriendin van een bekende crimineel verblijft, die alleen verklaart dat ze in de woning mag verblijven van een vriend wiens naam ze niet wenst te noemen. Hypotheek door een instelling die de AFM niet kent of geen hypotheek. NCBC kan hier uitkomst bieden.
- Bij een controle in een haven wordt een jacht aangetroffen van geschat 1,5 miljoen euro. Het jacht zou eigendom zijn van een stichting, die wordt beheerd door een Zwitserse rechtspersoon. Op de boot verblijft met enige regelmaat een welbekende crimineel, die aangeeft de boot alleen van een vriend te lenen, en geen idee heeft wie de eigenaar is. Hij gaat niet verklaren wie de vriend is. De lig-gelden worden cash betaald en de havenmeester kan/wil niet vertellen door wie.
- In een recent verdovende middelen-onderzoek beschikte de hoofdverdachte over een zeewaardig jacht dat met buitenlands geld aangeschaft was. M.b.t. de eigendom van het jacht was een constructie van een stroman en een BVI Ltd opgezet. De oorsprong van het geld waarmee de boot was aangeschaft was niet te achterhalen. Wel werd duidelijk dat er sprake was van het gebruik maken van een soort trustkantoor dat onder andere diende als doorgeefluik van geld. De hoofdverdachte was geen eigenaar van het jacht maar voerde wel de onderhandelingen m.b.t. de koop, als ware hij de eigenaar. Ten aanzien van het jacht en de hoofdverdachte kon geen verdenking van witwassen worden geformuleerd, waardoor het schip beschikbaar bleef voor een later uitgevoerd transport van 300 kg cocaïne.
- In een ander verdovende middelen-onderzoek liep het combiteam tegen een Nederlandse hoofdverdachte aan die een faciliterende rol speelde voor drugscriminelen. Het eigendom van buitenlands onroerend goed kwam in eerste instantie via een aaneenschakeling van

rechtspersonen in handen van de werkmaatschappij in Nederland waarvan de hoofdverdachte middels een stichting "eigenaar/bestuurder" is. Uit ander bewijsmateriaal bleek dat de financiering onder andere plaats vond met crimineel/contant geld dat middels de VAE en Zuid Afrika giraal gemaakt werd. Vanwege de veelheid van tussenliggende (rechts) personen is het formuleren van verdenkingen tegen concrete personen erg lastig en daarmee is een geslaagde witwasvervolging onzeker.

- De Belastingdienst constateerde dat een tiental panden in Nederland gekocht zijn door, c.q. gekocht zijn met een financiering van een tweetal Liechtensteinse stichtingen. In de huizen wonen familieleden van één en dezelfde familie. Er zijn MMA meldingen dat vader en een zoon in de cocaïnehandel zitten. Van de zoon is enkel bekend dat hij jaren geleden dealde. Recent zijn er geen antecedenten. Vader staat wel ingeschreven hier te lande, maar is in de praktijk onvindbaar. De zoon heeft een bewakingsbedrijf en lijdt een onopvallend leven in een rustige / doorsnee woonwijk. Een Rechtshulpverzoek/Europees onderzoeksbevel aan Liechtenstein op basis van witwassen is meerdere keren gestuit op gebrek aan medewerking omdat het gaat om witwassen zonder gronddelict. Dat kennen ze in Liechtenstein niet. Ook een Trustkantoor is in het spel, waar vanwege het voorgaande probleem met Liechtenstein niet gezocht kon worden. Zonder een doorzoeking bij het Trustkantoor kom je er bijna nooit achter wie de UBO is van de stichtingen en krijg je ook de Liechtensteinse bankrekeningen niet en zal de herkomst van het geld nooit worden vastgesteld. Hierbij zou een NCBC procedure soelaas bieden. In deze zaak is na heel veel gedoe een R-C bereid gevonden een doorzoeking te doen bij de zoon, waar 3,5 miljoen euro in contanten en 5 kg cocaïne werd aangetroffen. Hiermee lukte een RHV naar Liechtenstein wel. Het geld voor de huizen was contant gestort in Liechtenstein in briefjes van €500,-. Een hinderlijk probleem is de enorme doorlooptijd. Deze zaak loopt inmiddels 9,5 jaar en moet nog op inhoudelijke zitting komen. De verwachting is dat dit onderzoek (ter terechtzitting) nog zeker 5 jaar zal duren voor er een eind uitspraak zal zijn.